

تحلیل چالش‌های توزیع و تأمین خوراک مرغداری‌های کشور

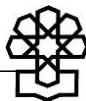
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات زیربنایی

کد موضوعی: ۲۵۰
شماره مسلسل: ۱۷۲۶۰
آذرماه ۱۳۹۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۵	چالش‌های تأمین و توزیع خوراک طیور
۶	۱. توزیع ناکارآمد
۹	۲. قیمتگذاری دستوری محصولات با وجود مشکلات در تأمین نهاده‌ها
۱۱	۳. انحصار در واردات نهاده‌های دامی
۱۱	۴. ضعف در خدمات بازرگانی
۱۱	۵. تعلل در ایجاد هماهنگی بین دستگاهی توسط وزارت جهاد کشاورزی و استنکاف از گزارش دقیق و به‌موقع مشکلات به مجلس
۱۲	۶. عدم استفاده از ظرفیت‌های تشکل‌های توزیع‌کننده نهاده‌ها و کارخانجات خوراک دام در اصلاح روند توزیع
۱۳	پیامدهای نابسامانی تأمین و توزیع خوراک طیور بر قیمت محصولات
۱۳	جمع‌بندی
۱۵	پیشنهادها
۱۸	منابع و مآخذ
۲۴	

تحلیل چالش‌های توزیع و تأمین خوراک مرغداری‌های کشور

چکیده

هرچند صنعت طیور، اهمیت راهبردی در امنیت غذایی کشور دارد، ولی تأمین نهاده‌های تولیدی آن وضعیت مناسبی ندارد؛ به نحوی که اگر اقدام‌های مقتضی صورت نگیرد کشور با چالش‌های جدی در بخش تأمین گوشت مرغ و تخم‌مرغ، که از اصلی‌ترین منابع غذایی عموم مردم هستند، مواجه می‌شود. افزایش چشمگیر قیمت نهاده‌ها در چند ماه گذشته و کمیاب شدن آنها حتی با قیمت‌های چندبرابری در برخی مقاطع زمانی سبب افزایش ریسک جوجه‌ریزی و کاهش شدید حاشیه سود مرگذاران شده و حتی در بسیاری از موارد به ضرر آنها منجر شده است. این موضوع می‌تواند در ماه‌های آینده کاهش شدید جوجه‌ریزی را سبب شود و کشور را دچار کمبود گوشت مرغ و تخم‌مرغ کند. بررسی‌ها نشان می‌دهد به منظور اصلاح روند تأمین و توزیع نهاده‌ها در کوتاه‌مدت لازم است ضمن تنوع‌بخشی به سبد خوراک دام، رانت‌های موجود و عوامل عدم شفافیت در این زنجیره حذف شود. اصلاح روند فعلی جمع‌آوری و گزارش‌دهی آمار و ارتقای کیفی و به‌روزرسانی سامانه‌ها و مرتبط کردن کامل آنها، از واردات نهاده تا قرار گرفتن آن در اختیار مرگذار و نیز نهایتاً عرضه محصول نهایی توسط مرگذار به بازار مصرف باید مدنظر قرار گیرد. با توجه به مسائل زنجیره توزیع و نارضایتی‌های فراوان و ضرورت تصمیم‌گیری و بهبود فوری امر، پیشنهاد می‌شود کمیته تخصصی، مستقل از معاونت امور دام و طیور، با هدف نظارت

میدانی و مستمر بر اجزای مختلف زنجیره تشکیل شود تا ثبات نسبی در این حوزه حیاتی شکل گیرد. این کمیته باید از همه اختیارات لازم در زمینه نظارت از جمله دسترسی به همه اسناد در همه زمان‌ها و مکان‌ها و امکان بازرسی در طول زنجیره برخوردار باشد.

مقدمه

توسعه پایدار با مجموعه‌ای از شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی سنجیده می‌شود که از مهم‌ترین آنها شاخص‌های مربوط به وضعیت غذا و تغذیه جامعه است. در همه تعریف‌های توسعه پایدار، امنیت غذایی یکی از ابعاد اصلی به‌شمار می‌رود. باید توجه داشت که امنیت غذایی مفهومی چندبخشی و چندرشته‌ای و البته ابعاد مختلف دارد؛ به این معنا که امنیت غذایی از یک‌سو شاخصی کلی برای سنجش توسعه پایدار و از سوی دیگر شاخصی مهم برای سنجش داده‌هایی در زمینه فقر، تغذیه، اشتغال، تولید کشاورزی و مواد غذایی، خوداتکایی، مصرف و صادرات محسوب می‌شود.

صنعت طیور از استراتژیک‌ترین صنایع ایران است؛ زیرا علاوه بر تأمین بخش عمده پروتئین حیوانی مصرفی کشور (گوشت مرغ و تخم‌مرغ) در اشتغال به‌ویژه در بخش اشتغال روستایی اهمیت فراوانی دارد. از این‌رو توجه به رفع موانع تولید این صنعت کمک شایانی به امنیت غذایی کشور و اشتغال مناطق کمتر برخوردار می‌کند. از آنجایی که نهاده‌های این صنعت و به‌طور ویژه خوراک طیور، تأثیر مستقیمی بر قیمت تمام‌شده هر کیلوگرم گوشت سفید و تخم‌مرغ دارد، به‌دنبال نوسان تولید و تأمین نهاده‌ها شاهد تأثیر مستقیم بر قیمت گوشت مرغ و تخم‌مرغ هستیم.

انتقال نامتقارن قیمت^۱ در صنعت طیور، به کاهش حاشیه سود مرغداران منجر شده و یکی از عوامل تهدید تولید در این صنعت می‌باشد (پیش‌بهار و همکاران، ۱۳۹۸). از طرفی نوسان‌های قیمت نهاده‌ها در تولید مرغ گوشتی از اثرگذاری بالایی برخوردار بوده و این نوسان‌ها با سرعت بالایی به قیمت گوشت مرغ سرریز می‌شود. اگرچه قیمت‌های بالای مواد غذایی مانند محصولات دام و طیور می‌تواند به‌عنوان فرصت برای پرورش‌دهندگان دام و طیور تلقی شود ولی نبود قابلیت پیش‌بینی ناشی از نوسان قیمت‌ها، مانع برنامه‌ریزی شده، سرمایه‌گذاری را با ریسک همراه ساخته و مرغداران را از تولید بیشتر برای بازار دلسرد می‌سازد. این مسئله از یک‌سو فرصت افزایش درآمد را از مرغداران گرفته و از سوی دیگر فرصت پیشبرد برنامه‌های بالقوه امنیت غذایی را از کشور سلب می‌کند (قهرمان‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵). لذا اهمیت این نهاده‌ها به‌عنوان کالاهای اساسی، از لحاظ تأثیر بر امنیت غذایی هم‌ردیف محصولاتی مانند گندم و برنج است.

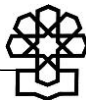
با توجه به اینکه رهبر فرزانه انقلاب امسال را «جهش تولید» نام‌گذاری کرده‌اند، افزایش تولید در بخش تخم‌مرغ، گوشت مرغ و سایر محصولات دامی در گرو تأمین به‌موقع و کافی نهاده‌های مورد نیاز است و این موضوع در بندهای «۶» و «۷» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مورد تأکید قرار گرفته است. این در حالی است که بخش عمده‌ای از نهاده‌های دامی مورد مصرف در زنجیره تولید محصولات پروتئینی حیوانی از طریق واردات تأمین می‌شود و بخشی از نیاز کشور نیز به‌صورت محدود در برخی از مناطق مستعد تولید می‌شود. با توجه به عدم تخصیص ارز کافی به واردات نهاده‌های دامی در شش ماهه نخست سال جاری

---

۱. افزایش قیمت نهاده‌های تولیدی نسبت به کاهش قیمت نهاده‌ها، سریع‌تر به قیمت محصول منتقل می‌شود.

واردات این نهاده‌ها به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای کاهش یافت؛ به‌نحوی که بسیاری از مرغداران مجبور به ترک فعالیت، توقف جوجه‌ریزی یا تأمین خوراک از بازار آزاد و با قیمت‌هایی چند برابر قیمت مصوب این نهاده‌ها شدند.

نظر به اینکه در شرایط فعلی کشور در حال جنگ بسیار سنگین و پیچیده اقتصادی با استکبار جهانی است، لذا زنجیره تولید گوشت و تخم‌مرغ به‌دلیل وابستگی به تأمین نهاده‌های دامی دچار چالش‌های فراوانی شده است. هرچند در صورت برنامه‌ریزی قبلی بسیاری از این چالش‌ها قابل پیشگیری بود و شرایط مناسب‌تری نسبت به وضعیت حاضر رقم می‌خورد، با این وجود به‌منظور پیشگیری از بروز خدشه در تولید ملی و به تبع آن ایجاد کمبود در سبد مصرفی خانوارها، باید برای این چالش‌ها علاج فوری اندیشیده شود. از این‌رو بررسی مشکلات مرغداران که در خط مقدم عرضه تولید در این جنگ نابرابر و ناجوانمردانه قرار دارند، ضروری به‌نظر می‌رسد و باید اقدام عاجل از سوی مسئولان صورت گیرد تا این قشر بیش از این دچار مشکلات نشوند و از ضرر احتمالی آنها جلوگیری شود. در این گزارش با هدف تحلیل چالش‌های نظام تأمین و توزیع خوراک واحدهای پرورش مرغ کشور، به بررسی موارد اختلال در زنجیره تأمین خوراک از طریق نظرخواهی از فعالان این حوزه پرداخته و درنهایت راهکارهایی برای اصلاح کوتاه‌مدت ایرادهای موجود در این زنجیره ارائه شد. گفتنی است راهکارهای بلندمدت به‌منظور رفع ریشه‌ای موانع تولید در زنجیره عرضه پروتئین حیوانی در گزارش‌های بعدی ارائه می‌شود.

چالش‌های تأمین و توزیع خوراک طیور

اصلی‌ترین مشکل حال حاضر تولید مرغ و تخم‌مرغ، کمبود عرضه نهاده‌ها از سوی دولت، عدم مدیریت صحیح مصرف توسط واحدهای پرورش‌دهنده و قیمت بسیار بالای نهاده‌ها در بازار آزاد است؛ به طوری که تولیدکنندگان، علاوه بر متحمل شدن قیمت چندبرابری، به دلیل عرضه پایین و قطره‌چکانی، در تهیه این نهاده‌ها نیز با مشکل روبه‌رو شده‌اند. از این رو مرغداران به استفاده از جایگزین‌هایی برای ذرت و کنجاله سویا مجبور شده‌اند که بیش از ۷۰ درصد جیره غذایی طیور را تشکیل می‌دهد، تا از کاهش شدید تولید جلوگیری کنند. این عمل به تنهایی مشکل‌زا نیست؛ ولی زمانی که تولیدکنندگان از روی اجبار برای تأمین نیاز حداقلی تغذیه مرغ مجبور به استفاده از مواد بی‌کیفیت و یا مضر برای طیور می‌شوند، علاوه بر کاهش بهره‌وری، مشکلات دیگری نیز بر ایشان حادث می‌شود. به عنوان مثال مرغداران به دلیل کمبود کنجاله سویا برای تأمین بخشی از پروتئین مورد نیاز طیور، مجبور به استفاده از خوراک بی‌کیفیت و غیراستاندارد می‌شوند. این امر سبب کاهش کیفیت و بازدهی گوشت و تخم‌مرغ می‌شود و در صورت مصرف بیشتر از حد مجاز این ترکیبات برای سلامتی مرغ‌ها مضر است. همچنین استفاده از گندم به جای ذرت، به سبب قیمت پایین‌تر و به صرفه بودن آن، می‌تواند امنیت غذایی کشور را به دلیل کمبود گندم برای مصارف انسانی به مخاطره بیندازد. در ادامه مهم‌ترین چالش‌های موجود در زنجیره تأمین خوراک دام کشور به تفکیک بیان می‌شود.

۱. توزیع ناکارآمد

۱-۱. عدم انطباق میزان خوراک تخصیص داده شده با عملکرد واقعی واحدها

بررسی‌ها نشان می‌دهد با وجود اینکه اقداماتی برای سیستمی کردن تخصیص نهاده به واحدهای تولیدکننده بر اساس عملکرد واحد مرغداری در ارائه مرغ به کشتارگاه صورت گرفته است، ولی هنوز هم امکان دستکاری در این سامانه‌ها و تبانی برای ارائه آمار غیرواقعی و دریافت سهمیه خارج از ضوابط وجود دارد. رفع این معضل، نیازمند گسترش سازوکارهای نظارت میدانی و اصلاح روند برخورد با جرائم است. ضمن اینکه سیستمی کردن تخصیص نهاده‌ها از واحدهای لاین، اجداد، مادر و تخم‌گذار آغاز شد و واحدهای تولید مرغ گوشتی که مصرف‌کننده بخش عمده نهاده‌ها هستند، در آخرین مرحله از نظارت سیستمی برخوردار شدند و این موضوع باعث انحراف در تخصیص بخش عمده‌ای از خوراک دام و اجحاف در حقوق تولیدکنندگان مرغ گوشتی شد.

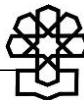
۱-۲. الزام مرغدار به پرداخت نقدی در یک بازه بسیار کوتاه

در بسیاری از موارد، مرغدار موظف است از زمان تخصیص سهمیه، ظرف مدت چهار روز، وجه حواله را به صورت نقدی واریز کند؛ در صورتی که با توجه به مشکلات حال حاضر کشور و کمبود نقدینگی و سرمایه در گردش مرغداران، عملاً این کار دشوار است و لذا در اثر تأخیر، سهمیه برخی از مرغداران از بین می‌رود.

۱-۳. تأخیر در تحویل خوراک

شواهد حاکی از آن است که تولیدکنندگان با وجود پرداخت نقدی، سهمیه خود را با ۴۵

روز تأخیر دریافت می‌کنند.

۴-۱. کم‌فروشی و عدم رعایت سهمیه رسمی مرغدار در بارگیری

مشکل دیگر، اختلاف وزن حواله سهمیه مرغدار و میزان بارگیری و دریافت نهاده است؛ به نحوی که به‌طور مثال ۱۶ تن سهمیه کنجاله سویا به مرغدار تعلق می‌گیرد و حواله آن صادر می‌شود ولی در زمان بارگیری از مبدأ، به‌دلیل پرک بودن کنجاله سویا یا سایر عوامل، ۱۳ تا ۱۴ تن از این کالا بارگیری و تحویل مرغدار می‌شود و بعد از آن، وجه این کاهش بارگیری به او بازگردانده می‌شود. لذا عملاً ۱۰ تا ۲۰ درصد از همین سهمیه ناچیز هم از بین رفته و به دست مرغدار نمی‌رسد و نصیب سودجویان و دلالان می‌شود.

۵-۱. نبود نظارت بر کیفیت خوراک

در اثر نظارت ضعیف طی انبارداری خوراک تا قبل از رسیدن آن به‌دست مرغداران، در برخی از موارد نهاده‌ها به‌دلیل کپک‌زدگی و سایر آفات، دچار افت کیفیت می‌شوند یا برخی سودجویان به آنها خاک و یا سبوس گندم اضافه می‌کنند. این روند به‌شدت بر کیفیت نهاده اثرگذار بوده و تولید گوشت و تخم‌مرغ را کاهش می‌دهد و موجب ضرر و کاهش اعتماد مرغدار به دولت می‌شود. نکته قابل تأمل اینجاست که این نهاده‌های بی‌کیفیت بعضاً توسط کارخانجات تولیدکننده خوراک دام و طیور خریداری شده و در نبود نظارت کافی به‌صورت پلت‌شده به‌عنوان خوراک با قیمت نسبتاً ارزان توزیع می‌شود. از طرفی وجود آفات توکسین در نهاده‌های کپک‌زده سبب آلوده شدن گوشت و تخم‌مرغ شده و درنهایت سلامت مصرف‌کننده نهایی را به خطر می‌اندازد.

۶-۱. مصرف بخشی از خوراک در صنایع فروکتوز

در مقاطعی، بخشی از ذرت دامی وارداتی به شرکت‌های تولید الکل یا گلوکز و غیره اختصاص یافت و لذا سبب کمبود نهاده برای مصرف در مرغداری‌ها شد.

۷-۱. چالش‌های سامانه بازارگاه

سامانه بازارگاه به‌عنوان سامانه اصلی توزیع خوراک دام و طیور کشور، با وجود اصلاحاتی که طی چند نوبت در آن اعمال شده است، هنوز مشکلاتی به شرح زیر دارد که حاکی از عدم کارایی این سامانه در اصلاح روال توزیع سنتی سابق است؛ به طوری که با توجه به افزایش شکاف بین ارزش ترجیحی و آزاد، با ایجاد رانت، به عاملی برای اخلاف در نظام توزیع تبدیل شده است:

(الف) متناسب نبودن نهاده تخصیص داده شده با مقدار جوجه‌ریزی واقعی که بعضاً به دلیل مغایرت‌ها مانند اشتباه در ثبت سن جوجه (پولت به‌جای مرغ تخمگذار) اتفاق می‌افتد،

(ب) عدم تخصیص نهاده به برخی از مرغداران،

(ج) عدم شفافیت و اعلام عمومی سهمیه افراد مختلف به‌منظور تحقق نظارت همگانی،

(د) عدم ارتباط کارآمد با سایر سامانه‌های مهم به‌منظور راستی‌آزمایی اطلاعات وارد شده،

(ه) عدم امکان خرید سهمیه در بیش از یک نوبت؛ به این مفهوم که چنانچه مرغدار

بخواهد به‌دلیل عدم نقدینگی کافی، در چند نوبت سهمیه خود را خریداری کند، با خرید

اول مابقی سهمیه‌اش به‌صورت خودکار از بین می‌رود،

(و) با وجود اینکه در ظاهر، توزیع خوراک بین مرغداری‌ها، از طریق سامانه و به صورت

خودکار انجام می‌شود؛ ولی عملاً امکان دستکاری در سامانه‌های مرتبط و دریافت سهمیه

خارج از ضوابط و زمینه امضای طلایی به راحتی فراهم است. چاره این موضوع به خصوص در کوتاه مدت، اعلام سهمیه‌ها به صورت شفاف و قابل دسترس همگان، برقراری سازوکار نظارتی دقیق و برخورد جدی با متخلفان است.

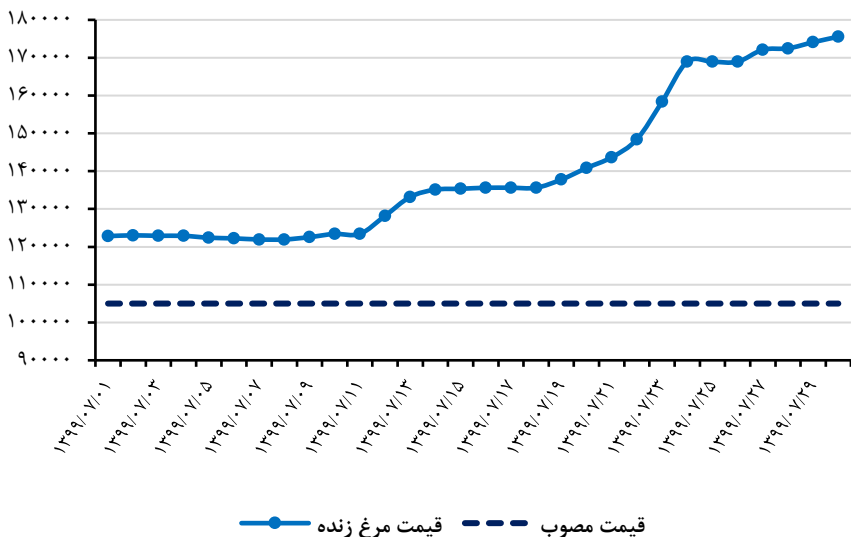
۲. قیمتگذاری دستوری محصولات با وجود مشکلات در تأمین نهاده‌ها

هزینه خوراک، بخش عمده‌ای از کل هزینه‌های پرورش دام و طیور را شامل می‌شود. مابقی هزینه‌ها را مواردی مانند مواد ضدعفونی، واکسن، دارو، ریزمغذی‌ها، مکمل‌های ویتامینی، معدنی و غیره به خود اختصاص می‌دهند که با ارز آزاد قیمت‌گذاری می‌شوند و در ماه‌های اخیر قیمت آنها چند برابر شده است. از سوی دیگر بیش از ۷۰ درصد از هزینه خوراک، شامل ذرت و کنجاله سویا می‌شود که بیش از ۸۵ درصد آن وارداتی بوده و دولت در وضعیت کنونی تنها بخشی از آن را با قیمت مصوب تأمین می‌کند. یعنی درحقیقت یارانه دولت به تولید گوشت مرغ و تخم‌مرغ تمامی هزینه‌های تولید را پوشش نمی‌دهد و مابقی نهاده و هزینه‌های تولید با قیمت‌های بسیار بالاتر از طریق بازار آزاد تأمین می‌شود؛ ولی درنهایت دولت به بهانه این حمایت اندک، ۱۰۰ درصد تولید یک مرغدار را به صورت دستوری قیمتگذاری کرده و موجب ضرر مرغدار می‌شود؛ به نحوی که در حال حاضر اختلاف قیمت تمام‌شده مرغ و تخم‌مرغ با قیمت مصوب، سبب نارضایتی حداکثری مرغداران شده است. اعمال قیمت فروش به صورت دستوری، در شرایطی منطقی است که بخش عمده نهاده‌های مورد نیاز آنها نیز توسط دولت با نرخ مصوب تأمین شود. از سوی دیگر سازمان تعزیرات با توجه به قیمت مصوب دولت اقدام به جلب و پیگیری واحدهای فروش مرغ به اتهام گران‌فروشی می‌کند که در صورت ادامه وضعیت، تولید

به شدت صدمه خواهد دید.

آنچه که از مقایسه قیمت‌های بازاری گوشت مرغ و تخم‌مرغ با قیمت‌های مصوب مشاهده می‌شود، ناکارایی سیستم فعلی قیمت‌گذاری و عدم تبعیت قیمت‌های بازاری از قیمت‌های دستوری است. در نمودار ۱ اختلاف قیمت بازار و قیمت مصوب برای مرغ زنده در مهرماه سال جاری نشان داده شده است. همان طور که در این نمودار مشخص است، این اختلاف دارای روند فزاینده است. در شرایطی که سیستم فعلی توزیع نهاده‌ها قادر به تأمین نیازهای تولیدکنندگان با قیمت‌های مصوب نیست، انتظار عرضه محصولات با قیمت‌های دستوری نیز بیهوده است.

نمودار ۱. قیمت مرغ زنده در مقایسه با قیمت مصوب در مهرماه ۱۳۹۹ (ریال/کیلوگرم)

Source: <https://www.itpnews.com/price/show>

۳. انحصار در واردات نهاده‌های دامی

یکی دیگر از مشکلات اساسی صنعت مرغداری، وجود انحصار در واردات خوراک است؛ به طوری که بخش عمده‌ای از واردات توسط چند واردکننده محدود انجام می‌شود و مرغداران مجبور به تهیه نهاده‌های مورد نیاز با قیمت و شرایط یک‌طرفه و نامناسب هستند. همچنین در بسیاری از موارد بعد از اخذ پول از مرغدار، ارسال نهاده‌ها با تأخیر صورت گرفته و بعضاً به دلیل عدم نظارت دقیق، از کیفیت لازم برخوردار نیست که در نهایت تولید را با مشکل مواجه کرده است. از سوی دیگر، واردکنندگان خرد نیز در دریافت ارز ترجیحی و نیز دریافت مجوزهای مختلف از جمله برای ترخیص دچار چالش‌های جدی می‌شوند. علاوه بر این اقلام خوراکی وارداتی از تنوع کافی برخوردار نیستند؛ برای مثال می‌توان به جای ذرت از ضایعات بوجاری گندم و تریتیکاله و نیز به جای کنجاله سویا از کنجاله کجند، آفتابگردان، گلو تن ذرت یا کنجاله کلزا یا محصولات تخمیری غلات استفاده کرد که واردات آنها از کشورهای همسایه امکان‌پذیر است.

۴. ضعف در خدمات بازرگانی

زیرساخت‌های حمل‌ونقل و انبارداری در کشور منطبق بر زمان رسیدن محموله‌های وارداتی و توزیع حجم وسیعی از آنها (۵۰ هزار تن در روز) فراهم نیست و این موضوع باعث تأخیر در ارسال محموله‌ها و عدم دسترسی به موقع تولیدکنندگان به این نهاده‌ها می‌شود. همچنین توزیع کامیونی محموله‌هایی که برای چند مقصد حمل می‌شوند با توجه به توقف چندباره، سبب آلودگی این محموله‌ها می‌شود.

۵. تعلل در ایجاد هماهنگی بین دستگاهی توسط وزارت جهاد کشاورزی و استنفکاف از گزارش دقیق و به‌موقع مشکلات به مجلس

وجود دستگاه‌های متولی متعدد در زنجیره عرضه نهاده‌ها باعث ایجاد اختلال در روند توزیع نهاده‌ها و کاهش امکان برنامه‌ریزی دقیق در اثر بروز تغییرات در شرایط می‌شود. به‌عنوان نمونه در یک بازه زمانی، در اثر ابلاغ به دستگاه‌ها مبنی بر تجمیع تمامی سامانه‌های تجاری در سامانه جامع تجارت، ارتباط با سامانه گمرک برای وزارت جهاد کشاورزی قطع شد و این موضوع باعث ناهماهنگی در ترخیص برخی از محموله‌های وارداتی گردید. همچنین مسئولان وزارت جهاد کشاورزی اذعان می‌کنند که به واردکنندگانی که ناهماهنگی‌ها و تخلفاتی از جمله عدم عرضه محموله خود از طریق سامانه بازارگاه را مرتکب می‌شوند، مجدداً ارزش برای واردات تخصیص داده می‌شود و این وزارتخانه اختیاری در این حوزه ندارد. در چنین شرایطی انتظار بر این است که وزارت جهاد کشاورزی، به‌عنوان متولی اصلی توزیع نهاده‌ها، از تمام ابزارهای قانونی موجود در راستای رفع این ناهماهنگی‌ها استفاده کرده و پیش‌بینی‌های لازم را برای به حداقل رساندن تبعات آن صورت دهد. این در حالی است که پس از جلسات متعدد کمیسیون کشاورزی با مسئولان امر در خصوص نظارت بر توزیع و تأمین نهاده‌ها، ادعای مسئولان وزارت جهاد کشاورزی بر این قرار گرفت که اطلاعات ورود محموله کنجاله به بندر به صورت برخط و به‌موقع در اختیار این نهاد قرار نمی‌گیرد تا بتوانند به‌موقع برنامه‌ریزی توزیع را انجام دهند.

۶. عدم استفاده از ظرفیت‌های تشکلهای توزیع‌کننده نهاده‌ها و کارخانجات خوراک دام در اصلاح روند توزیع

وزارت جهاد کشاورزی به صورت مستقیم وارد توزیع خوراک طیور تا انتهای زنجیره شده و وظایف تصدی‌گرانه را انجام می‌دهد. این در حالی است که طبق ماده (۶) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی^۱، این وظایف باید به تشکلهای مرتبط واگذار شود. فعالیت‌های تشکلهای و کارخانجات خوراک دام از قابلیت نظارت بیشتری برخوردار است و از طرفی می‌توانند با توجه به شناخت کافی از منطقه مورد فعالیت و میزان نیاز واقعی تولیدکنندگان، به توزیع صحیح‌تر نهاده‌ها کمک کنند. هر چند باید موضوع نظارت بر فعالیت این بخش‌ها از جهت رعایت دقیق سهمیه‌ها و همچنین کیفیت محصولات عرضه‌شده به طور مستمر و سیستمی مورد توجه جدی وزارت جهاد کشاورزی قرار گیرد.

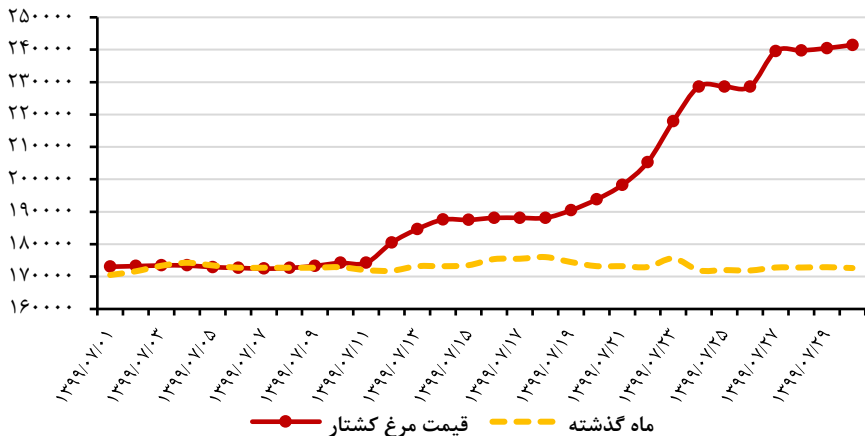
پیامدهای نابسامانی تأمین و توزیع خوراک طیور بر قیمت محصولات

ایرادهایی که در نظام تأمین و توزیع خوراک طیور در اثر نابسامانی‌های پیش‌گفته ایجاد شده است، با توجه به تأثیر بالای این نهاده بر قیمت تمام‌شده محصولات، به سرعت در بازار این محصولات نمایان شد؛ به طوری که قیمت گوشت مرغ و تخم‌مرغ عرضه شده به بازار از ابتدای سال جاری با یک روند افزایشی قیمت مواجه شدند. این روند، با وجود

۱. دولت مکلف است وظایف تصدی‌گری خود را در خصوص اقدامات اجرایی خریدهای تضمینی، تهیه و توزیع کلیه نهاده‌های تولید، اقدامات اجرایی خرید، انبارداری و توزیع اقلام موردنیاز تنظیم بازار، اداره کشتارگاه‌ها، آزمایشگاه‌های گیاهی و دامی (به جز آزمایشگاه‌های مرجع به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی و تصویب هیئت وزیران)، انبارها، سیلوها، سردخانه‌ها، صنایع تبدیلی و تکمیلی، امور اجرایی آموزشی، ترویجی و بیمه‌گری را متناسب با وظایف و اختیارات هر تشکل، به تشکلهای موضوع مواد (۲) و (۵) این قانون، مطابق با قوانین و مقررات مربوط واگذار نماید.

افزایش قیمت جهانی نهاده‌های دامی، در ماه‌های آینده تشدید خواهد شد و بیم آن می‌رود که قیمت نهایی این دو کالا، که نقش عمده‌ای در تأمین پروتئین حیوانی سبد غذایی خانوارهای کشور دارند، با افزایش بیشتری نیز مواجه شود. بررسی آماری قیمت گوشت مرغ نشان از افزایش ۳۲ درصدی قیمت این کالا در مهرماه سال جاری دارد (نمودار ۱). در مورد تخم‌مرغ نیز با توجه به افزایش هزینه‌های تولید، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان قیمت فروش این کالا را در بازار، ۱۴۵ هزار ریال برای هر کیلوگرم تعیین کرد. بررسی روند قیمت تخم‌مرغ در یک ساله گذشته نیز نشان از افزایش ۶۵ درصدی در قیمت این کالا دارد (نمودار ۲).

نمودار ۲. روند قیمت مرغ کشتار در مهرماه سال ۱۳۹۹ و مقایسه با ماه قبل (ریال/کیلوگرم)

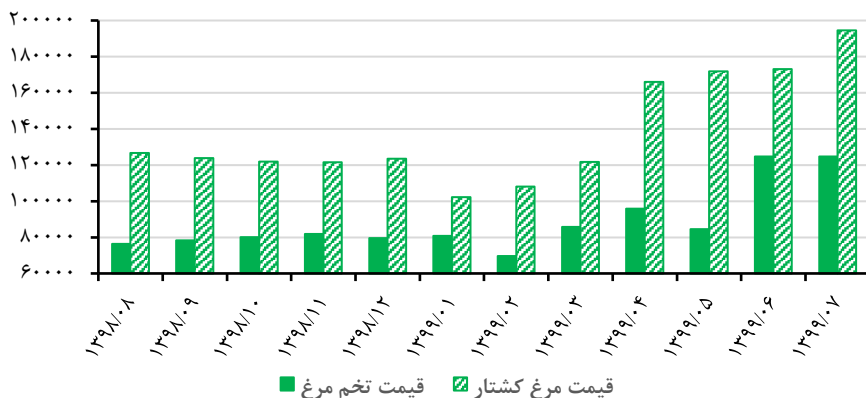

مأخذ: همان.

نمودار ۳. روند قیمت مرغ کشتار و تخم مرغ در بازار در یک سال گذشته (ریال/کیلوگرم)

مأخذ: همان.

جمع بندی

عدم تخصیص ارز کافی به واردات خوراک و متنوع نبودن آن، در کنار افزایش شدید نرخ ارز و سنتی بودن نظام توزیع نهاده، واحدهای مرغداری را دچار چالش کرده است؛ با توجه به نقص در سهمیه بندی، الزام مرغدار به پرداخت نقدی با وجود تأخیر در تحویل خوراک، کم فروشی و عدم رعایت سهمیه رسمی مرغدار، نبود نظارت بر کیفیت خوراک، مشکلات و چالش های سامانه بازارگاه، عدم شفافیت و اعلام عمومی سهمیه افراد مختلف به منظور تحقق نظارت همگانی، انحصار در واردات نهاده های دامی و نبود تنوع کافی در آنها و ضعف در خدمات بازرگانی از اساسی ترین مواردی هستند که به نااطمینانی در تأمین به موقع خوراک منجر شده اند. البته سیاست تخصیص ارز ترجیحی در شرایط کنونی و در کنار ناکارآمدی زنجیره توزیع، مشکلاتی را از جهت رانت و فساد ایجاد کرده است. با توجه به این موضوع،

باید ارزیابی جامعی از تجارب قبلی و نیز اثرات احتمالی سناریوهای جایگزین بر رفاه تولیدکننده، مصرف‌کننده، میزان تولید محصول، امنیت غذایی و پیامدهای اجتماعی سناریوهای مذکور به عمل آید و در نهایت تصمیم‌گیری بر اساس تحلیل همه اطراف موضوع اتخاذ شود.

با توجه به مشکلات فوق و سایر موانع تولید، می‌توان دریافت که در شرایط موجود، امنیت روانی و ثبات وضعیت و توانایی برنامه‌ریزی در تولید صنعت مرغ کشور به شکل مناسبی وجود ندارد و این موضوع سبب سردرگمی مرغداران شده و آنها را دچار تردید درباره آینده کرده است؛ به طوری که جوجه‌ریزی و شروع فعالیت برای آنها جذابیت گذشته را ندارد و حتی مشکلات فوق‌الذکر سبب شده بسیاری از آنها مرغ‌های خود را زودتر از زمان اقتصادی آن به کشتارگاه فرستاده یا حتی از تولید صرف‌نظر کنند. بررسی آماری قیمت مرغ و تخم‌مرغ عرضه شده به بازار نیز نشان از افزایش ۴۷ و ۶۵ درصدی قیمت این محصولات ظرف یک سال گذشته دارد. این در حالی است که قیمت جهانی نهاده‌های ذرت و کنجاله سویا در این مدت تنها ۷ و ۲۴ درصد افزایش داشته‌اند.

هرچند بحران‌های ایجادشده قابل پیش‌بینی بوده و دولت باید اقدام‌های پیشگیرانه‌ای را بموقع تمهید می‌کرد، ولی به‌هرحال در صورت عدم مدیریت عاجل، بیم ایجاد مشکل در تأمین گوشت مرغ و تخم‌مرغ و افزایش قیمت می‌رود. با وجود اینکه در روزهای اخیر، تأمین خوراک واحدهای مرغداری از طریق واردات، وضعیت بهتری پیدا کرده است، ولی بررسی‌ها نشان می‌دهد یارانه دولت، کمتر از نیمی از هزینه‌های تولید گوشت مرغ و تخم‌مرغ را پوشش می‌دهد و به‌دلیل اختلال در زنجیره، تأمین نهاده به‌کندی انجام می‌شود. در چنین شرایطی بدون شک قیمتگذاری دستوری فارغ از توجه به افزایش

هزینه‌های تولید سبب صدمه به تولید خواهد شد.

به صورت کلی، موارد زیر از مهم‌ترین عوامل آسیب‌پذیری تأمین خوراک دام و طیور و تولید گوشت و تخم‌مرغ کشور به‌شمار می‌روند:

۱. نبود تنوع در مبادی وارداتی خوراک دام برخلاف بند «۶» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی؛

۲. قرار دادن انحصار واردات در اختیار شرکت دولتی پشتیبانی امور دام و تعداد محدودی واردکننده بخش خصوصی؛

۳. عدم تنوع‌بخشی به خوراک دام کشور و متکی کردن آن به جیره غذایی لوکس وارداتی؛

۴. تأمین خوراک از دورترین کشورها و عدم استفاده از ظرفیت کشورهای همسایه؛

۵. ناهماهنگی‌ها و نواقص فراوان در زنجیره تأمین و توزیع این نهاده‌ها.

این چالش‌ها به دلیل فقدان راهبرد در حوزه خودکفایی در تأمین خوراک دام

و طیور اتفاق افتاده است. تعدد متولیان و مراجع تصمیم‌گیرنده در زنجیره و تناقض در

آمار مربوط به تأمین و تخصیص ارز بین وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، جهاد

کشاورزی و بانک مرکزی در شرایط جنگ اقتصادی نیز به این مشکلات دامن زده است.

وزارت جهاد کشاورزی بر اساس وظایف ذاتی خود و شرکت‌های زیرمجموعه، وظیفه تأمین

و نظارت بر توزیع صحیح نهاده‌های تولید را بر عهده دارد و بدون شک، مسئولیت مستقیم

کاستی‌های موجود به خصوص در توزیع نهاده‌ها به این دستگاه بر می‌گردد.

درمجموع با توجه به تداوم دشمنی و تحریم‌های ظالمانه، احصای نقاط ضعف و

درس‌آموخته‌ها و اصلاح نظامات از اهمیت اساسی برخوردار است. حال در ادامه برخی از

مهم‌ترین راهکارها برای خروج از وضعیت موجود ارائه شده است. البته راهکارهای زیر عمدتاً برای دوره کوتاه‌مدت (یک سال) ارائه شده و قطعاً در میان‌مدت و بلندمدت باید برنامه‌های راهبردی‌تر و اساسی‌تری طراحی و اجرا شود.

پیشنهادها

۱. احصای آمار دقیق و افزایش اعتبار آماری پارامترهای مؤثر در طول زنجیره عرضه

با توجه به تعدد مشکلات و نبود آمار دقیق و شفاف، پیشنهاد می‌شود در مرحله اول، آمار دقیق جوجه‌ریزی، تخصیص سهمیه خوراک و غیره به‌طور جدی احصا شود. در این زمینه لازم است به تدریج، فعالیت‌های مؤثر یک واحد به ترتیب اهمیت، به آمار تبدیل شود تا قابلیت مقایسه و راستی‌آزمایی داده‌ها وجود داشته باشد. به‌عنوان مثال خرید و تحویل واکسن در قالب صدور حواله دامپزشکی یا کنترل توأم جوجه‌ریزی و مرغ تحویلی به کشتارگاه، می‌تواند برای رصد میزان جوجه‌ریزی استفاده شود.

با توجه به ایرادهای فعلی در نظام آماری، برخی از گزارش‌های آماری اعتبار کافی ندارند. لازمه حرکت برنامه‌ریزی شده و حرفه‌ای، اخذ داده از چند منبع و دستیابی به آمارهایی با حداقل خطاست. لذا باید مشخص شود که چه نوع اطلاعاتی با چه شیوه‌ای جمع‌آوری، به چه صورتی تطبیق و به چه نحو تحلیل شود. به‌عنوان مثال اخذ آمار کشتار پایان دوره واحدهای گوشتی (تعداد و وزن) و تطبیق آن با یک نسخه از صورت‌حساب کشتارگاه می‌تواند به راستی‌آزمایی این آمار بیانجامد. همچنین رصد دقیق آمار ورودی (مثلاً جوجه‌ریزی) با خروجی (تخم‌مرغ، بارگیری مرغ زنده، مقایسه مرغ زنده با آمار توزیع

مرغ و ...) در سامانه سماصط و اعلام مغایرت توسط سیستم به صورت خودکار، می تواند احتمال بروز تخلف را به حداقل برساند. هر چند اقدام‌هایی در راستای مکانیزه کردن فرایند انجام شده است، ولی مهم‌تر از طراحی، نظارت بر اجرای دقیق فرایند است.

۲. رفع انحصار در واردات نهاده‌های دامی

در مبحث واردات نیز باید اقدام‌های لازم به منظور جلوگیری از رانت و انحصار انجام شود؛ به نحوی که انحصار ورود خوراک دام از دست چند فرد و شرکت خاص خارج شود و تنوع‌بخشی به واردکنندگان باید در دستور کار قرار گیرد. البته در تنوع‌بخشی به واردکنندگان، صلاحیت و سابقه افراد نیز باید ارزیابی شود و افراد، هم از نظر دانش تجارت دارای سابقه و تجربه کافی باشند و هم شناخت خوبی از نهاده‌ها، ارقام مختلف آنها، شرایط نگهداری و انبارداری و کیفیت و مسائل مربوط به آن دارا باشند. نظارت جدی در گمرک و بازار بر کیفیت نهاده‌ها نیز باید اعمال شده و با موارد تخلف برخورد جدی انجام شود.

۳. تنوع‌بخشی در اقلام خوراکی

موضوع دیگری که می‌تواند از میزان واردات نهاده‌ها و وابستگی کشور کم کند مبحث تنوع‌بخشی به سبد خوراک طیور است. مهم‌ترین امر در این حوزه آگاه‌سازی تولیدکنندگان و مرغداران است زیرا به شکل سنتی، باوری که برای آنها ایجاد شده مبنی بر اینکه فقط استفاده از ذرت و سویا می‌تواند برای آنها صرفه اقتصادی داشته باشد. در صورتی که در قسمت تأمین پروتئین جیره می‌توان از سایر کنجاله‌ها مانند کنجاله کانولا و آفتابگردان و در بخش تأمین انرژی می‌توان از جو یا حتی گندم به‌عنوان جایگزین بخشی از ذرت جیره استفاده کرد؛ بدون اینکه مشکلی برای مرغ ایجاد شود و یا راندمان تولید تحت تأثیر معناداری قرار گیرد (مؤسسه تحقیقات علوم دامی کشور، ۱۳۹۸). در

صورت تنوع‌بخشی در تأمین نهاده‌ها، براساس نرخ ارز آزاد و بر مبنای واحد ارزش تغذیه‌ای نهاده در بازار جهانی، این نهاده‌ها با قیمتی به مراتب پایین‌تر از سویا و ذرت در داخل تأمین می‌شود. با انحصاری کردن تخصیص ارز به دو یا سه قلم، عملاً رقابت حتی در واردات نوع خوراک از بین رفته و این یکی دیگر از دلایل بالاتر تمام شدن قیمت نهاده‌ها در داخل، با وجود کیفیت نامناسب است.

۴. تنوع‌بخشی به مبادی وارداتی

در حال حاضر بخش عمده‌ای از نهاده‌های دامی مورد استفاده در صنعت طیور از کشورهای برزیل، آرژانتین و آمریکا وارد می‌شود. این در حالی است که با توجه به نقش این محصولات در امنیت غذایی کشور، لازم است مبادی وارداتی آنها بر اساس معیارهایی همچون داشتن روابط سیاسی مناسب، بعد مسافت و داشتن روابط تجاری دوسویه تغییر یابد؛ کما اینکه ظرفیت بالفعل و بالقوه تولید این محصولات در کشورهای همسایه، منطقه و همسو وجود دارد. مقام معظم رهبری نیز این نحوه وابستگی به واردات را «مهلک»، «مضر»، «در تنگنا نگهدارنده»، «ضعیف‌کننده دوستان و قوی‌کننده دشمنان» دانسته و تأکید کرده‌اند این روش «زمام اختیار امور داخلی را به دست دشمن می‌دهد» (بیانات در دیدار با مسؤولان نظام، ۱۳۹۴/۰۴/۰۲).

علاوه بر این اکنون به دلیل نبود برنامه بلندمدت برای تأمین محصولات اساسی کشاورزی از طریق واردات، امکان انعقاد قرارداد بلندمدت با تولیدکنندگان اصلی وجود ندارد و عمده این محصولات به واسطه شرکت‌های واسطه اروپایی خریداری می‌شود. این موضوع علاوه بر افزایش هزینه‌های واردات، اثرگذاری آنها را در روند تأمین محصولات اساسی کشاورزی ایران افزایش داده است؛ لذا لازم است کشورهای واسطه که سهم

قابل توجهی در واردات محصولات اساسی کشاورزی ایران دارند نیز حذف و واردات به صورت مستقیم و در قالب توافق‌های تجاری بلندمدت ساماندهی شود. علاوه بر این، به منظور ساماندهی مبادی وارداتی محصولات اساسی کشاورزی، لازم است ملاحظات اجرایی دیگری، از جمله توجه ویژه به خودکفایی و برنامه‌ریزی بلندمدت برای نیازهای وارداتی؛ استفاده از ظرفیت‌های بسته‌های تجاری پیشنهادی و توافق‌های پولی و بانکی پشتیبان تجارت و استفاده از واردات به عنوان اهرمی برای صادرات تولیدات داخلی، مدنظر قرار گیرند (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۷).

۵. افزایش شفافیت و نظارت‌پذیری سامانه‌ها

لینک شدن و ارتباط سامانه بازارگاه با سامانه‌های سماصط، پنجره واحد تجارت فرامرزی، سامانه جامع انبارها و سیستم مدیریت شرکت‌های حمل‌ونقلی و کمیسیون‌ها و دسترسی نهادهای نظارتی به این سامانه‌ها، امکان راستی‌آزمایی اطلاعات را افزایش داده و به دلیل اینکه اطلاعات از چند مرکز و نهاد دریافت می‌شود، امکان تخلف به حداقل می‌رسد. همچنین سهمیه تخصیص‌یافته به مرعداران مختلف و میزان خرید واقعی خوراک توسط آنها باید به صورت شفاف و عمومی اعلام شود تا زمینه نظارت همگانی فراهم شود.

۶. رفع ایرادهای سامانه بازارگاه در راستای حداکثرسازی فرایندهای سیستمی

ارتقای سامانه بازارگاه به یک سایت جامع اطلاعات برای شفاف‌سازی کل فرایندها باید در دستور کار قرار گیرد؛ به نحوی که سامانه مذکور علاوه بر به‌روز بودن آمار و شرایط تولید در کشور برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری کلان و دقیق، شفافیت را به حداکثر رسانده و از رانت‌های موجود در زنجیره تولید و عرضه جلوگیری کرده و تخلفات را به حداقل برساند. در قدم اول برای تحقق این هدف باید همه نهادها، اتحادیه‌ها، شرکت‌ها و سازمان‌های

دخیل در امر تولید عضو این سایت بوده و استعلامات لازم را پاسخ داده و تمام فعالیت‌های خود را در سامانه بارگذاری کنند. از جمله اینکه شرکت جوجه یک‌روزه تعداد فروش روزانه و اشخاص خریدار و نشانی مرغداری خریدکننده را وارد سایت کند. از طرف دیگر مرغدار نیز باید تعداد جوجه خریداری شده، نام شرکت جوجه یک‌روزه و تاریخ خریداری را در سایت بارگذاری کرده و به همین ترتیب سازمان دامپزشکی تعداد واکسن سهمیه‌ای تحویلی به مرغدار با مشخصات کامل مرغدار (تعداد، نوع، تاریخ و ...) را در همان سایت مرجع وارد کند. به همین ترتیب همه نهادهای متولی تولید، باید تمام اطلاعات مربوطه را تا آخرین روز دوره (کشتار مرغ‌ها) در سایت مورد نظر بارگذاری کنند. حتی کشتارگاه‌ها باید موظف شوند تعداد مرغ کشتار شده از هر مرغداری و مشخصات آنها و چگونگی تزریق آنها به شبکه توزیع را ارائه دهند و میزان فروش به مصرف‌کنندگان در شبکه توزیع و یا میزان ذخیره‌سازی در انبارها ثبت شود. وقتی این کار در یک سایت جامع انجام گیرد امکان راستی‌آزمایی به راحتی فراهم می‌شود و سیستم می‌تواند به راحتی هرگونه مغایرت در اطلاعات وارد شده را شناسایی کرده و در اختیار سازمان‌های نظارتی قرار دهد.

۷. نظارت مستمر و کارآمد بر همه اجزای زنجیره ارزش

با توجه به مسائل زنجیره توزیع و نارضایتی‌های فراوان و ضرورت تصمیم‌گیری و بهبود فوری امر، پیشنهاد می‌شود کمیته تخصصی، مستقل از معاونت امور تولیدات دامی وزارت جهاد کشاورزی، با هدف نظارت میدانی و مستمر بر اجزای مختلف زنجیره تشکیل شود تا ثبات نسبی در این حوزه حیاتی شکل گیرد. تشکیل این کمیته باید با رعایت اصل استقلال اجرا از نظارت و با حداکثر استفاده از ظرفیت‌های موجود به‌خصوص نظارت مردمی و دانشگاه‌ها انجام شود. این کمیته باید از همه اختیارات لازم در زمینه نظارت

از جمله دسترسی به همه اسناد در همه زمان‌ها و مکان‌ها و امکان بازرسی در طول زنجیره برخوردار باشد. به موازات این امر باید ضمانت‌های اجرایی مناسب و بازدارنده‌ای برای متخلفان توسط مراجع ذیصلاح در نظر گرفته شود.

۸. رفع موانع تجاری و ایجاد انگیزه برای بازرگانان صاحب صلاحیت

با توجه به مدت زمان قابل توجه ترخیص کالا از گمرک، تسهیل شرایط ترخیص می‌تواند در تأمین به موقع نیاز مرعداران مؤثر باشد. از طرفی به منظور تسریع در تأمین و تخصیص ارز مناسب و رفع سریع مشکل ارز نامناسب^۱، باید بین بانک مرکزی، واردکنندگان نهاده‌های دام و طیور و وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و صنعت، معدن و تجارت سازوکار هماهنگی شکل گیرد. همچنین آن دسته از صادرکنندگان محصولات کشاورزی که صاحب صلاحیت و خوشنام هستند، باید در صورت واردات خوراک دام و طیور استاندارد (طبق موازین اعلامی وزارت جهاد کشاورزی) از تعهدسپاری ارزی معاف شوند.

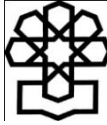
۱. ارز نامناسب یا نامرغوب ارزی است که با واحد پول کشور مبدأ (فروشنده) همخوانی نداشته و منجر به ایجاد هزینه‌های تبدیل ارز و افزایش قیمت وارداتی خواهد شد.

منابع و مأخذ

۱. بیش‌بهار، اسماعیل و رویا فردوسی و فرشته، اسداله‌پور. انتقال قیمت در بازار گوشت مرغ ایران: به‌کارگیری مدل مارکوف سوئیچینگ خودرگرسیو (MSAR)، مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۲-۵۰، ش ۱، ۱۳۹۸.
۲. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی؛ ابلاغی ۱۳۹۲/۱۱/۲۹.
۳. قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی؛ مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۲۲.
۴. قهرمان‌زاده، محمد و قادر، دشتی و زهرا، رسولی بیرامی. سرریز نوسان قیمت در بازار دام و طیور ایران، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی، دوره ۳۰، ش ۳، ۱۳۹۵.
۵. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۷)، تحلیل مبادی وارداتی محصولات اساسی کشاورزی و ارائه پیشنهادهاى اصلاحی. شماره مسلسل ۱۶۱۵۱.
۶. مؤسسه تحقیقات علوم دامی کشور (۱۳۹۸)، وضعیت و چالش‌های تغذیه‌ای و مدیریتی صنعت طیور ایران و راهکارهای مقابله با آن.

7. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=30069>

8. <https://www.itpnews.com/price/show>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۲۶۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تحلیل چالش‌های توزیع و تأمین خوراک مرغداری‌های کشور

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: حجت ورمزیاری، پژمان اعلائی بروجنی

ناظران علمی: امیررضا شاهانی، علیرضا رهایی

همکار خارج از مرکز: داود بهرامی

اظهار نظرکنندگان: حسین هرورانی و محمدرضا عبداللهی (دفتر مطالعات اقتصادی)

اظهار نظرکنندگان خارج از مرکز: علیرضا آقاشاهی، سیدعبداله حسینی

واژه‌های کلیدی:

۱. کشاورزی

۲. مرغداری

۳. خوراک طیور

۴. نهاده‌های دامی

۵. زنجیره تأمین

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۹/۳